

Metodologie 2

20. 4. 2024

Etické aspekty výzkumu s dětmi

OTÁZKY PŘED REALIZACÍ

- Je skutečně nezbytně nutné realizovat výzkum s dětmi / mládeží / dalšími zranitelnými osobami? Jsme schopni tyto důvody vysvětlit?
- Jakým způsobem budeme získávat souhlas osoby s rodičovskou zodpovědností?
- Jakým přiměřeným způsobem získáme souhlas s účastí na výzkumu od respondenta?
- Existují aspekty realizace výzkumu, které by mohly být pro děti / mládež / zranitelnou osobu nebezpečné nebo způsobit nepřiměřené nepohodlí?
- Doložili jsme dostatečně před zahájením posouzení nezávadnosti testovaného produktu nebo služby?
- Zajistili jsme bezpečné prostředí pro dotazování?
- Je zajištěna skutečná a úplná anonymizace nebo pseudonymizace odpovědí respondentů?
- Jakým způsobem bude realizována kontrola sběru dat v případě, že osobní údaje se nedoporučuje sbírat?
- Ujistili jsme se, že u výzkumných projektů s účastí dětí, mládeže a zranitelných osob používáme pouze výstupy, které jsou anonymizované?

(převzato ze simar.cz)

<https://www.muni.cz/o-univerzite/fakulty-a-pracoviste/rady-a-komise/eticka-komise-pro-vyzkum/dokumenty>

Průcha, J., & Švaříček, R. (2009). Etický kodex české pedagogické vědy a výzkumu. *Pedagogická orientace*, 19(2), 89-105.

Kvalitativní výzkum

Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.

(Švaříček, Šed'ová, 2007:17)

Triangulace a validita kvalitativního výzkumu

Triangulace znamená, že ke studiu fenoménu využijeme

- různé metody sběru dat
- různé teoretické perspektivy
- různé analytické přístupy
- různé výzkumníky

Výběr vzorku v kvalitativním výzkumu

Nepravděpodobnostní výběry

- Účelový výběr (výběr typického případu, neobvyklého případu, homogenního vzorku, maximálně pestrého vzorku, extrémního případu)
- Dostupný výběr
- Sněhová koule

Různé metody, různé poznatky

Dotazníkový výzkum spokojenosti, respondentkou je Betty, 80 let

Obecně, měla jste pocit, že se s vámi v nemocnici zachází s respektem?

Ano.

Jak byste hodnotila péči, kterou jste zde obdržela?

Perfektní.

Různé metody, různé poznatky

Hlubkový rozhovor se stejnou respondentkou o zkušenostech s hospitalizací

Ještě jednu věc jsem nezmínila, a asi jsem měla, protože mi to opravdu hodně vadilo: že musíte hrozně dlouho čekat, než vám dají mísu. Starší člověk nemůže čekat, když řekne že potřebuje mísu, potřebuje ji hned. A já jsem kolikrát sestře řekla, že potřebuji mísu a trvalo tak strašně dlouho, než ji přinesla, že už bylo pozdě. Je to strašně nepříjemné a trapné, i když oni nic neřeknou, řeknou: To se stane, nic se neděje. Ale já jsem si vždycky říkala: No, kdybyste mi donesli tu mísu včas, nemuseli jste teď převlíkat celou postel a já bych se necítila tak trapně.

Síla kvalitativního výzkumu

K. Nedbálková a výzkum ženských věznic

A. Dotazník: S kým budete po propuštění žít? 42 % uvedlo, že s přítelkyní.

x

B. Výzkumnice: „Máte ve vězení nějakou dobrou kamarádku?“

Informantka: „Kamarádku ne, ale přítelkyni.“

Výzkum hodnotové orientace žen v českých věznicích

A. Kvantitativní strategie – sběr dat pomocí dotazníku

Otázka: Vyjádřete míru souhlasu nebo nesouhlasu s těmito výroky:

1. Je třeba uposlechnout právní normu i v případě, když si myslíme, že je nespravedlivá.
2. Právo má především sloužit k dosažení osobních cílů dovolenými právními postupy.
3. Právo považuji za respektovanou, morálně odůvodněnou sociální normu, kterou je třeba vždy udržet.

Výzkumný závěr: Hodnotový žebříček delikventních žen nevykazuje oproti české populaci zásadní difference.

Kvalitativní strategie

Terénní poznámky z pobytu ve „školní hodině“ pro odsouzené ženy:

„S paní Břízovou jdeme na oddělení vyzvednout ženy, které k ní chodí na kroužek arteterapie. Když míváme skupinku odsouzených, které si odvádí jiný vychovatel, paní Břízová říká: „Tohle jsou naše školačky, dobrý den.“ O půl hodiny později mne vede do třídy, ve které se ženy, které nikdy neabsolvovaly povinnou školní docházku, učí číst, psát a počítat. Ve třídě sedí osm žen, které vypracovávají matematické úlohy. Přisedávám do lavice k jednotlivým ženám, žádají mě o pomoc s úlohami, které řeší. Po pár minutách je těžké udržet pozornost a konverzaci pouze u matematiky: „Paní, máte manžela? Paní, jak se jmenujete? Paní, vy jste učitelka? Bude amnestie? O čem píšete? Paní, vy jste z Brna, koho tam znáte? Já jsem taky z Brna. Jak vám máme říkat? Jste vdaná?..“

(terénní poznámky)

Nedbálková, 2006:66

Výzkumné designy

design jako „předpřipravený balíček postupů“

- **Zakotvená teorie**
- **Případová studie**
- **Biografický výzkum**
- **Etnografický výzkum**
- Fenomenologický výzkum
- **Akční výzkum**
- Narativní výzkum, diskurzivní analýza
- Vlastní (pragmatický) výzkumný design

Zakotvená teorie

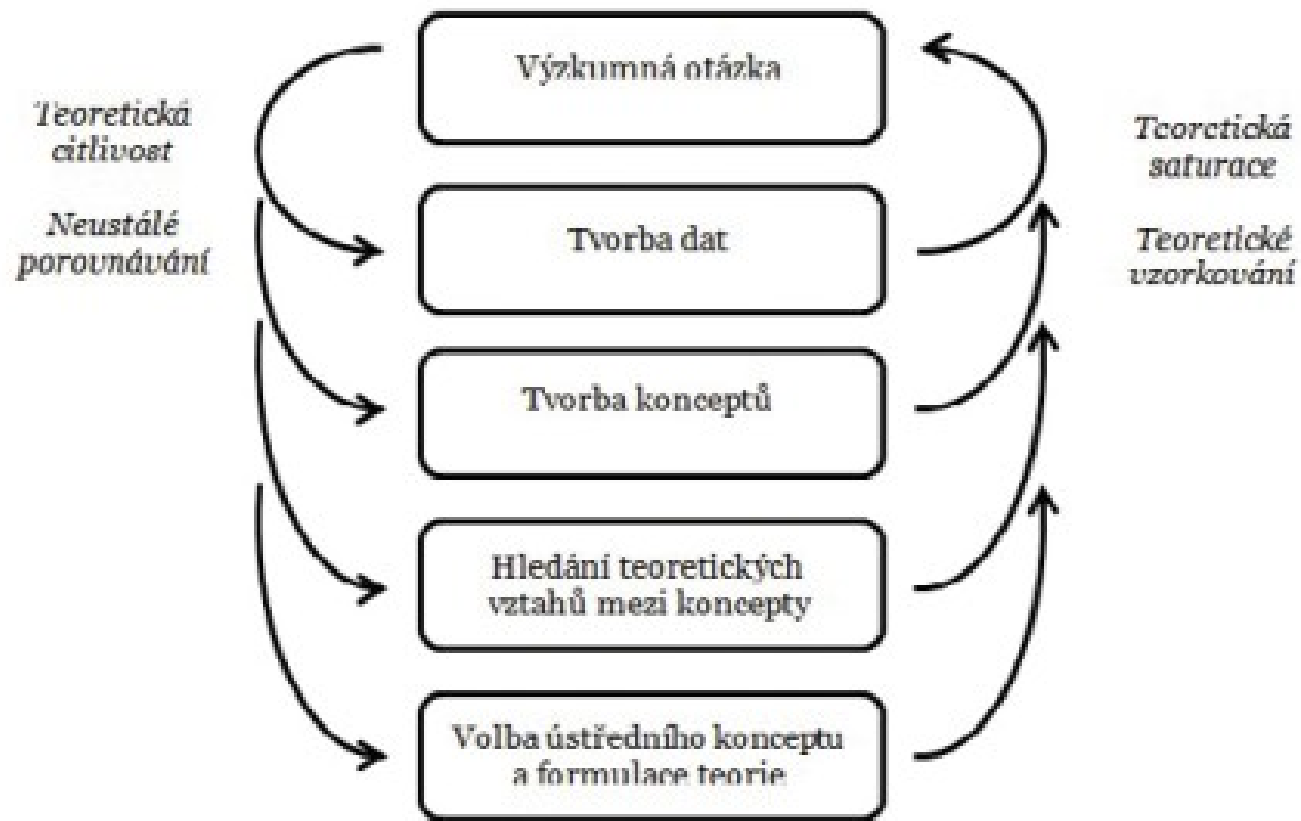

GLASER, B. G. a STRAUSS, A. L., 1967. The Discovery of Grounded Theory. Strategies for Qualitative Research. Chicago: Aldine.

- Metoda analýzy a zároveň produkt této analýzy
- Původní verze měla pozitivistická východiska a svou systematickostí se blížila kvantitativnímu přístupu, dnes se však prosazují spíše konstruktivisticky orientované postmoderní verze (Kathy Charmaz apod.)
- Cílem je konceptuální schéma postihující vztahy mezi proměnnými, jde o to, identifikovat proměnné a pak vztahy mezi nimi, vytvořit teorii k pozdějšímu testování

Principy:

- *Souběžný sběr a analýza dat*
- *Teoretický výběr vzorku (teoretické vzorkování) – saturace* (další respondenty nebo případy vybíráme až na základě konceptů a jejich dimenzí vynořujících se v průběhu samotné analýzy)
- *Systematická a standardizovaná analýza dat (otevřené kódování, axiální kódování, selektivní kódování)*
- *Metoda konstantního srovnávání*
- *Memo poznámky* (imperativ bezprostředně písemně zaznamenávat všechny analytické poznámky i volnější postřehy a otázky, které se při analýze vynořují)

ŘIHÁČEK, Tomáš; ČERMÁK, Ivo a HYTYCH, Roman.
Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy. Brno: Masarykova
univerzita, 2013.

Kódování v zakotvené teorii

Otevřené kódování: kategorizace dat

Axiální kódování: příčinné podmínky - jev – kontext – intervenující podmínky – strategie jednání a interakce - následky

- JEV – ústřední myšlenka, událost, dění, případ
- PŘÍČINNÉ PODMÍNKY – události nebo případy, které vedou k výskytu nebo vzniku jevu
- KONTEXT – soubor vlastností, které jevu náleží, soubor podmínek, za nichž jsou uplatňovány strategie jednání
- INTERVENUJÍCÍ PODMÍNKY – ovlivňují strategie jednání (čas, prostor, kultura, ekonomický status, historie, individuální biografie, vývoj techniky atd.)
- STRATEGIE JEDNÁNÍ a INTERAKCE
- procesuální (v pohybu a čase)
- záměrné, cílené
- neuskutečněné
- NÁSLEDKY
- mohou se stát součástí podmínek dalšího jednání

Selektivní kódování

- Proces, při kterém vybereme jednu **ústřední kategorii** a snažíme se ji uvést do vztahu k ostatním kategoriím
- **Vyložení kostry příběhu**
- **Identifikace příběhu** – co je na příběhu překvapující, které kategorie jsou důležité?
- **Konceptualizace příběhu**– ústřední jev je srdcem příběhu, uvádění kategorií do vztahu k centrální kategorii
- **Návrat k příběhu** – uspořádávání příběhu podle základního paradigmatu

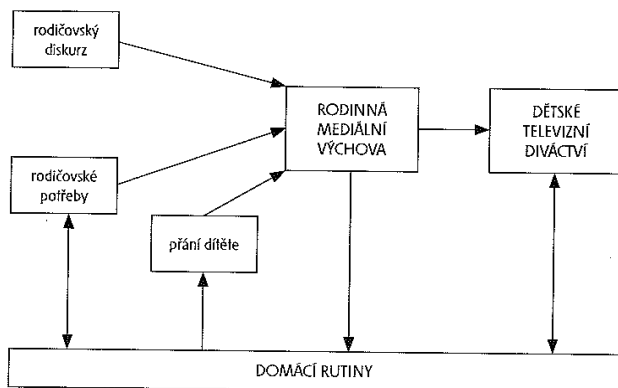

Model, schéma jako výstup

(Švaříček, Šedová, 2007: 95, 284, 309)

Příklad z výzkumu 4.1.6

Ve výzkumu zaměřeném na rodinnou socializaci dětského televizního diváctví bylo jako centrální kategorie identifikováno „dětské televizní diváctví“ (způsob, jakým se dítě dívá na televizi) a byl vytvořen následující kauzální model.

Následně byl tento model redukován na centrální kategorii a dvě klíčové složky, které na ni působí:

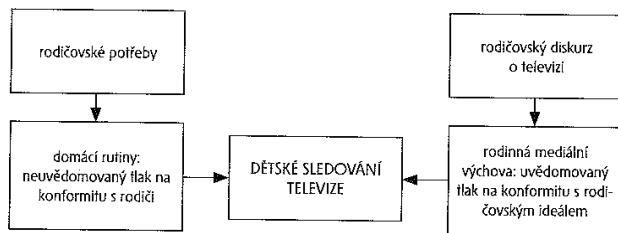

Schéma 8.1 – Proces vedoucí k rozvíjení strategií práce s mocí

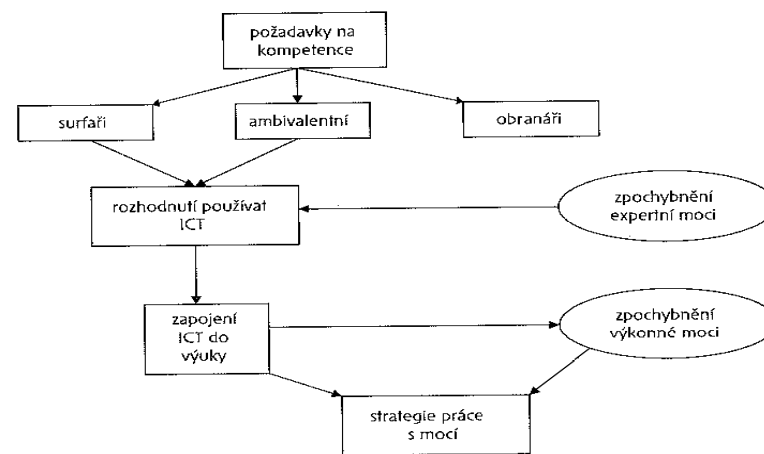
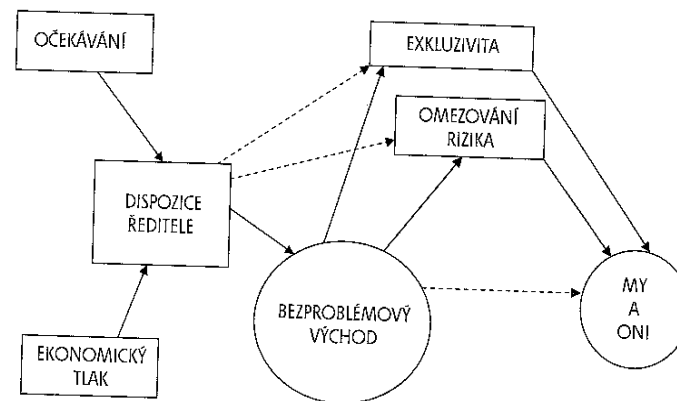

Schéma 9.1 – Kauzální vztahy

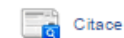
Případová studie

- Podrobné zkoumání a porozumění jednomu nebo několika málo případů
- Případ jako v čase a prostoru uzavřený a provázaný **system (má hranice), který studujeme v jeho přirozeném prostředí, v jeho komplexitě a v kontextu** (časovém, prostorovém, ekonomickém, kulturním, sociálním)
- Případem (jednotkou analýzy) může být: člověk, komunita, vztahy, organizace nebo instituce, událost, role
- **Různé zdroje dat a techniky sběru dat:** pozorování (zúčastněné i nezúčastněné), rozhovor, analýza dokumentů, artefaktů, focus group... (i kvantitativní)
- Cíle případové studie: deskriptivní, explorační i explanační

Nevýhody:

- Vyžaduje dostatek času strávený v terénu
- Snadno sklouzne do plochého vhledu nebo reportáže, je třeba integrovat informace získané různými metodami sběru dat, nutnost zachycení jevů, které nejsou na první pohled viditelné, dokumentovat závěry atd.

- [O časopisu](#)
- [Redakce](#)
- [Aktuální číslo](#)
- [Všechna čísla](#)
- [Nejčtenější články](#)
- [Pro autory](#)
- [Publikační etika](#)
- [Výzva pro autory](#)
- [Vyhledávání](#)

Řízení školy na vesnici (případová studie)

Martin Sedláček

Abstrakt

V textu jsou prezentovány některé z hlavních výsledků výzkumné studie zaměřené na specifika řízení vesnické školy. Hlavním cílem výzkumu bylo poznání role ředitele školy v procesech řízení a identifikování klíčových faktorů, které tuto roli ovlivňují. Prostředkem poznání se stal kvalitativní design případové studie. Výsledkem analýzy získaných dat je představení ředitelky a jejího přístupu k řízení v jedné konkrétní škole. Ukázány a vysvětleny jsou nejprve hlavní determinanty tohoto přístupu. Následně popisují klíčové řídicí strategie a opomenuty nejsou ani širší dopady zvoleného stylu.

klíčová slova: řízení školy, role ředitele, kvalitativní výzkum, případová studie

Celý článek:

Etnografický výzkum

- Hlubková studie zaměřená na konkrétní skupinu, založená na dlouhém intenzivním pobytu v terénu
- Cílem etnografie je „hustý popis“ – detailní a věrohodný popis způsobu života určité skupiny lidí (chování, zvyků, jednání, jazyka, interakce, struktury, přesvědčení, hodnot, postojů a názorů)
- Výzkumník aktivně vstupuje do každodenního života aktérů
- Kombinace různých metod sběru dat (zúčastněné pozorování, rozhovory, terénní poznámky, artefakty, struktura skupiny)
- snaha zachytit kontext dat

Interakce mezi zdravotnickým personálem a geriatrickými pacienty

*Etnografická studie vybraného oddělení
léčebny pro dlouhodobě nemocné*

vedoucí práce: Mgr. Hedvika Novotná
Praha 2009

Bezdomovectví jako přístup k životu

Petr Holpuch

Biograf

Časopis
(nejen) pro
biografickou a reflexivní
sociologii

ISSN 1211-5770
Reg. pod č. MK ČR E 8364

Biograf aktuálně vychází dvakrát
ročně v tištěné verzi i jako on-
line časopis. Publikuje
empirické, metodologické
i teoretické příspěvky věnované
kvalitativnímu výzkumu.

E-mail:
casopis@biograf.org
Website:
<http://www.biograf.org>

Rok 2011, číslo 54
Vyšlo 5.12.2011

TEXTY

© Časopis Biograf 2011

Abstrakt:

Homelessness as a way of living

The article describes how homeless people subjectively perceive their "everyday reality", and compares their point of view with the idea of reintegration found within social policy. While the mainstream culture perceives homelessness as a difficult and undesirable life situation which has to be sorted out as fast as possible, the homeless might see their own situation as a way of living which does not necessarily need any changes. The core of this paper lies in a description of identity processes in which mainstream norms and values are gradually replaced by norms and values created by the subculture of the homeless. On the one hand, when homeless people accept a new "homeless identity", their lives become more meaningful. On the other hand, adoption of this new identity makes the life of these people more irreversible.

Citujte takto:

HOLPUCH, P. (2011): Bezdomovectví jako přístup k životu. *Biograf* (54): 112 odst. Dostupné na adrese <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=v5401>

Pražská skupina školní etnografie

přihlásit

registrovat

Menu

O nás

Pracovníci

Výzkum

Odkazy

Kontakt

Vyhledávání

Vyhledat

SunLight CMS
redakční systém

Výzkum

Základní informace o longitudinálním výzkumu Pražské skupiny školní etnografie

Výzkumné zprávy a publikace:

Stát se učitelem

Praha 1995

Čtyři žáci po deseti letech

Praha 2004

Co se v mládí naučíš

Praha 2001

Školní etnografie - přehled problematiky

Praha 2001

Typy žáků

Praha 1995

Pedagogická fakulta očima studentů

Praha 1993

Profil-olba z desáté třídy

Praha 2005

Takoví jsou jsme

Příklad etnografického výzkumu

BOLECHOVÁ, Renata. Interakce mezi zdravotnickým personálem a geriatrickými pacienty. Bakalářská práce, UK, 2010.

Interakce mezi zdravotnickým personálem a geriatrickými pacienty Etnografická studie vybraného oddělení léčebny pro dlouhodobě nemocné

Existují odborníci i laici, kteří zastávají názor, že stáří je životní perioda, kterou lze prožít kvalitně, a že i staří lidé, kteří jsou již ve velké míře závislí na druhých lidech, mají svá práva a důstojnost (Kalvach, Onderková, 2006; Evropská charta pacientů seniorů podle Haškovcová, 2002). K tomuto názorovému proudu bych se ráda se svým výzkumem připojila. Mým záměrem je vyplnění prázdného místa v dosavadním zkoumání problematiky léčeben pro dlouhodobě nemocné. Nenašla jsem publikaci, která by se tomuto tématu věnovala z antropologického hlediska, jakkoli zrovna etnografický přístup by mohl pomoci zachytit prostředí LDN v jeho celistvosti. Následující bakalářská práce je pokusem o načrtnutí živého obrazu jednoho konkrétního oddělení LDN, přičemž zorný úhel pohledu pozorovatele je zaostřen na interakci mezi personálem a pacienty. Cílem mého výzkumu bylo popsat a pokusit se porozumět tomu, co se na LDN odehrává, jakým způsobem a proč se to děje.

Na počátku výzkumu nebo spíše před vstupem do zkoumaného prostředí se mi jednalo především o proniknutí do každodennosti chodu oddělení LDN, jeho zachycení a dále o prozkoumání interakce mezi personálem a pacienty. Během pobytu v terénu se ukázalo jako zcela zásadní pokusit se definovat faktory, které velice specifickou a proměnlivou interakci mezi personálem a pacienty ovlivňují. Tyto faktory pak určují strategie jednání, které personál nebo pacienti při vzájemném kontaktu používají. V průběhu výzkumu se tedy v podstatě upřesnila druhá výzkumná otázka a to o otázky, proč interakce v daném prostředí probíhá tím způsobem, jakým probíhá (faktory), a jaké způsoby jednání aktéři interakce volí, případně jakými se vyznačují (strategie).

Obsah:

1. Úvod	4
2. Téma výzkumu	5
2.1 Teoretické ukotvení	5
2.2 Výzkumný cíl	9
2.3 Výzkumné otázky	10
2.4 Struktura výkladu	11
3. Metodologie	12
3.1 Výzkumná strategie a výzkumné pole	12
3.2 Techniky sběru dat	13
3.3 Analýza sebraných dat	15
3.4 Popis a reflexe výzkumu	16
3.5 Etické problémy	20
4. Popis prostředí LDN a jeho aktérů	23
4.1 Popis oddělení	23
4.2 Personál	26
4.3 Pacienti	27
5. Každodennost – režim LDN	29
5.1 Ranní směna	30
5.2 Denní směna	36
5.3 Noční směna	41
6. Interakce mezi zdravotnickým personálem a pacienty	44
6.1 Situace, ke kterým se interakce nejčastěji váže	44
6.1.1 Stav pacienta	44
6.1.2 Jídlo a pití	45
6.1.3 Hygiena	46
6.1.4 Vyměšování	48
6.2 Interakční strategie zdravotnického personálu	51
6.2.1 „Mateřská školka“	51
6.2.2 „Nejsme služby“	52
6.2.3 Rozdílné jednání s oblíbenými a neoblíbenými pacienty	55
6.2.4 My vs. oni, teritorium, řád	56
6.3 Interakční strategie pacientů	59
6.3.1 Snaha o soběstačnost	59
6.3.2 Slušnost	59
6.3.3 Přijetí sebepečení personálu a jeho způsobu komunikace	60
6.3.4 „Komadující“ pacient	61
6.3.5 Oblíbení a neoblíbení pacienti	61
7. Faktory ovlivňující interakci mezi zdravotnickým personálem a pacienty	62
7.1 Osobnost	62
7.2 Osobní sympatie a antipatie	63
7.3 Zaměstnanecký kolektiv	64
7.4 Zvyk	66
7.5 Délka pobytu pacienta na oddělení	67
7.6 Stav pacienta	68
7.7 Únava, stres, „špinavá“ práce	71
8. Závěr	73
9. Literatura	76

Biografický výzkum

(metoda životního příběhu a životní historie – life story, life history)

- Zkoumání **příběhu**, který si jedinec volí k vyprávění o prožitém životě, který je vyprávěn úplně a otevřeně do té míry, jak dovoluje paměť a jedincovo přání ohledně toho, co by o něm měli znát druzí - esence toho nejdůležitějšího, co se jedinci přihodilo v určité rovině jeho života, popisuje děje, zkušenosti, pocity
- zdrojem dat je opakovaný hloubkový rozhovor
- typ. pro výzkum učitelské kariéry

Průběh výzkumu:

- první rozhovor, analýza (např. časová osa), identifikace bílých míst, zajímavých momentů, mezníků (kritické incidenty, kritické osoby, kritické fáze – vnější, profesní, osobní), druhý rozhovor se specifickými otázkami (také navazující na jiné zdroje sběru dat), analýza atd.
- zajímá nás nejen, co je a co není řečeno, ale také jak to je řečeno (jakými slovy, v jaké souvislosti, s jakými emocemi atd.)
- nutný doslovný a kvalitní přepis + terénní poznámky

POL, Milan, Lenka HLOUŠKOVÁ, Petr NOVOTNÝ a Martin SEDLÁČEK. Profesionální dráha ředitelů základních škol: od fáze profesní jistoty k novým výzvám. *Studia paedagogica*, Brno: Masarykova univerzita, 2010, roč. 15, č. 1, s. 85-105. ISSN 1803-7437.

Paměť žen *mezinárodní projekt oral history*

vítejte...

[Aktuálně](#) | [O projektu](#) | [Chronologie](#) | [Metodologie](#) | [Týmy](#) | [Výsledky](#) | [Archiv](#) | [Podprojekty](#) | [Publikace](#) | [Literatura](#) | [Sponzoři](#)

Co je projekt Paměť žen

Paměť žen je dlouhodobý mezinárodní projekt, iniciovaný a koordinovaný Gender Studies, o.p.s. v Praze. Jeho idea se rodila už v první polovině 90. let jako reakce na západoevropské a americké feministické teorie, neaplikovatelné na žitou realitu žen bývalých socialistických zemí. Těžiště projektu leží v **zachycení životních zkušeností a názorů žen tří generací** (narozených v letech 1920 - 1960) metodou *oral-history* a *narativního interview*.

Jedinečnost tohoto obsahově i metodologicky modelového projektu spočívá v úzkém propojení genderového výzkumu, genderového vzdělávání a v oslovení široké občanské společnosti. Bohatý biografický materiál skýtá východisko nejen k vědeckému vyhodnocení, publikacím apod., ale i k didaktickému zpracování a vypracování modulů **genderového vzdělávání** pro širokou veřejnost.

[Home](#) | [Ukázky](#) | [Diskuse](#) | [Kontakt](#)

NOVINKY ::new::

:: Kniha Ženy v bílém nás nechává nahlédnout do života a názorů deseti lékařek, zástupkyň u nás velice prestižní profese. V knize hovoří jak ženy, které dosáhly významného postavení ve svém oboru, tak i ty, které na výraznější profesní kariéru rezignovaly, nebo po ní ani netoužily. Všem - ať už je to profesorka řídící vědecký ústav, či praktická lékařka v malé obci - je společně zaujetí vybraným oborem a láska ke zvolené profesi, bez níž by nemohly zvládat řadu obtíží, které jejich kolegyně neznají a které si většinou ani nedovedou představit. Na rozdíl od předchozích svazků, v nichž se většina výpovědí týkala minulosti, je tato kniha žhavě současná. Zpovídání lékařek hovoří hodně o svých dnešních postojích a názorech, o postavení

Akční výzkum

„Proces, během něhož praktici (učitelé) studují problémy vědecky, takže mohou hodnotit, zlepšovat a zaměřovat rozhodování a praxi.“

(Cohen, Manion, Morrison, 2011:xy)

Oblast uplatnění akčního výzkumu:

- Inovace vyučovacích metod nebo učebních strategií
- Zlepšování vlastních metod a hodnocení
- Vytváření pozitivních postojů, modifikace hodnotového systému u učitele a žáků
- Profesní rozvoj učitele – zlepšování výukových schopností, osvojení nové metody učení, time management atd.
- Administrativa – zvyšování efektivity konkrétní administrativní procedury nebo systému ve škole
- Můžeme využít design experimentu, dotazník, pozorování, rozhovory a terénní poznámky, případová studie (více případových studií), dokumenty atd.

Akční výzkum

- studuje reálnou školní situaci
- má charakter spíše cyklických než jednorázových intervencí
- každá akce je vyhodnocována za účelem plánování dalšího postupu
- reflektuje vlastní činnost a hledá alternativní přístupy k dosažení lepších výsledků

SITUACE A: Třída mezi sebe nebere Petra, který přišel na začátku roku z jiné školy. Nikdo s ním nechce sedět v lavici, o přestávce se s ním nikdo nebaví a když jde ze školy domů, tak se k němu nikdo z žáků nepřipojí. V učiteli vzniká dojem, že zde „něco nehraje“...

SITUACE B: Pan učitel Hnízdo oznámil rodičům na třídní schůzce, že jsou srdečně zváni na hospitaci do jeho hodiny. Mohou shlédnout kteroukoliv jeho hodinu a vyjádřit se k ní. Na hodinu zeměpisu do 7. třídy se přišel podívat pan Vondruška, který se k ní vyjádřil zhruba v tomto smyslu: „Pane učiteli, když tolik času věnujete vyučování, zbývá dětem vůbec čas, aby se učili?“

SITUACE C: Ve třídě paní učitelky Veselé mají děvčata pocit, že se vůbec nedostanou ke slovu. Paní učitelka vyvolává téměř skoro výhradně chlapce, a k tomu ještě jen ty, kteří vždy znají správnou odpověď...

SITUACE D: Pan učitel Beránek se již delší dobu nemůže ubránit dojmu, že tím, kdo má hlavní slovo ve výuce, je on sám. Přitom si celkem dobře vzpomíná na dobu, kdy byl žákem a studentem, jak mu tehdy vadilo, když je učitelé nepustili ke slovu. Jasně je, že když učitel mnoho mluví, žáci mluví málo...

Třída mezi sebe nebere Petra, který přišel na začátku roku z jiné školy... Je dojem učitele, že zde „něco nehraje“, oprávněný? Nebo je to opravdu jenom dojem? V tomto si učitel chce udělat jasno. Přemýšlí o tom, jak získat více informací o Petrově pozici ve třídě, o tom, jak s ním žáci komunikují nebo nekomunikují, a co za tím vším asi je?

V dalších dnech se na Petra zaměří – bude jej sledovat (metoda pozorování), prohodí s žáky pár slov o Petrovi, aby zjistil, jak ho vidí oni (metoda rozhovoru), požádá Petra, aby „se našel“ na obrázku (příloha 1) a svoji pozici okomentoval (projektivní technika spojená s introspekci) atd. Učitel **získává** určité **poznatky** o Petrově pozici ve třídě a **zamýšlí se nad nimi** (reflexe). „Dali jsme jako třída Petrovi dostatek příležitostí k tomu, aby mezi nás zapadl? Co když jsme se málo starali o to, jak se mezi námi cítí a jak se mu s námi učí? Nespoléhal jsem jako učitel snad až příliš na to, že to půjde samo? Jak to vypadá, v Petrově případě to asi samo nepůjde, takže se tomu musí pomoci...“

Učitel přemýšlí, **co může udělat** pro to, aby se Petrova pozici ve třídě zlepšila, aby ho žáci vzali mezi sebe. Napadají ho různé věci: „Především já sám, jako učitel, se musím k Petrovi postavit s větší otevřeností, dát mu najevo svůj zájem o něj... Můžu také zkusit pohnout se zasedacím pořádkem ve třídě. Posadím k němu Honzu, mohli by si rozumět, navíc oba dva sbírají známky, takže by mohli najít společnou řeč... Ve výuce zkusím využívat více kooperativních forem vyučování a učení – snad Petra získám pro skupinovou práci a ostatní žáci se ho naučí brát jako nového kamaráda.“

- BRYDON-MILLER, Mary; GREENWOOD, Davydd; MAGUIRE, Patricia. Why action research?. *Action research*, 2003, 1.1: 9-28.
- NEZVALOVÁ, D. Akční výzkum ve škole. *Pedagogika*, 2003, 53.3: 300-308.
- JANÍK, Tomáš. Akční výzkum jako cesta ke zkvalitňování pedagogické praxe. *Cesty pedagogického výzkumu. Brno: Paido*, 2004, 51-68
- ŠEĎOVÁ, Klára; SEDLÁČEK, Martin. Žákovská participace jako předmět akčního výzkumu. *Studia paedagogica*, 2015, 20.2
- DOWELL, Jon; JONES, Anni; SNADDEN, David. Exploring medication use to seek concordance with 'non-adherent' patients: a qualitative study. *Br J Gen Pract*, 2002, 52.474: 24-32.
- REASON, Peter; BRADBURY, Hilary (ed.). *Handbook of action research: Participative inquiry and practice*. Sage, 2001.
- MCNIFF, J. with Whitehead, J.(2002). *Action research: Principles and practice*, 2.

Zdroje dat v kvalitativním výzkumu

ROZHOVOR	Zachycení názorů, postojů, zkušeností účastníků výzkumu.
POZOROVÁNÍ	Zachycení aktivit, činností. Pozorování je analyzováno skrze terénní poznámky, které o něm pořizujeme. Pozorování může být i zúčastněné.
TEXTY	Archivní dokumenty, formální záznamy, deníky, učebnice, přepisy parlamentních debat, školní řád, slohové práce.
FOCUS GROUP	Zachycení skupinové interakce a dynamiky.
JINÉ ZDROJE (OTEVŘENÉ ODPOVĚDI V DOTAZNÍKU ATD.)	Můžeme analyzovat jako kvalitativní data.

Shrnutí

V kvantitativním výzkumu začínáme obecnými a širokými teoriemi (vztah životní spokojenosti a ...., vztah mezi hraním her a agresivitou), formulujeme hypotézy, prostřednictvím operacionalizace zužujeme zkoumané fenomény na měřitelné indikátory (a redukuje....), v ideálním případě mají proměnné, které sbíráme, podobu čísel (kardinální proměnné), v závěru přinášíme zprávu o potvrzení a vyvrácení hypotéz. Povaha výzkumu je lineární. Směřujeme od obecného ke konkrétnímu – **dedukce**.

V kvalitativním výzkumu začínáme pozorováním, sběrem co nejširších dat, v některých případech se tím vracíme k výzkumné otázce a měníme ji (cyklická povaha výzkumu). Snažíme se hledat v datech vzorce, pravidelnosti a interpretovat je, v ideálním případě vytvářet teorii (k dalšímu testování). Směřujeme od konkrétního k obecnému – **indukce**.

VÝZKUMNÝ DESIGN	HLAVNÍ PRINCIP	SBĚR DAT (Typicky)
Zakotvená teorie	Cílem je vytvořit teorii zakotvenou v datech, výstupem obvykle model, schéma	Rozhovor
Případová studie	Studium případu/případů (jedinec, rodina, komunita, instituce, událost, role, interakce, proces) jako komplexního systému jeho přirozeném prostředí)	Kombinace různých metod sběru dat (i kvantitativní data)
Biografický výzkum	Studium vyprávěného životního příběhu (příběhu o určité životní etapě).	(Opakovaný) rozhovor
Etnografie	Cílem etnografie je detailní popis způsobu života určité skupiny lidí (chování, zvyků, jednání, jazyka, interakce, struktury, přesvědčení, hodnot, postojů a názorů). Výzkumník aktivně vstupuje do každodenního života aktérů.	Kombinace různých metod sběru dat, zejména zúčastněné pozorování
Akční výzkum	Cílem akčního výzkumu je řešit problém v praxi a proces změny vědeckými metodami monitorovat. Je založen na opakování základních čtyř kroků: plán, akce, pozorování, reflexe.	Kombinace různých metod sběru dat

Kvantitativní x kvalitativní výzkum

Oba přístupy jsou systematické a důkladné.
Ale kladou si jiné typy otázek a zkoumají jiné typy problémů.

- Plošný obrázek
- Ověřování hypotéz
- Čísla, statistika, velké vzorky
- Velká redukce
- Idea objektivity
- Hlubkové porozumění
- Tvorba teorie
- Prožívání a vnímání aktérů, malé vzorky
- Kontext
- Subjektivita výzkumníka

Rozdíl mezi kvantitativním a kvalitativním výzkumem z hlediska:

- Logiky
- Postupu
- Zpracovávaného materiálu
- Cíle
- Důrazu
- Představách o povaze reality
- Vzorku a množství informací
- Validity a reliability
- Výzkumných otázek